

Thema nieuwsbrief

Wet zorg en dwang

Focus op Wet zorg en dwang

Sinds januari 2020 is de Wet zorg en dwang (Wzd) van kracht. Als WelThuis en Goudenhart trekken we gezamenlijk op om optimaal invulling te geven aan de nieuwe wettelijke kaders. Onze procedures hebben we met de Wzd in overeenstemming gebracht. Corona bracht andere prioriteiten met zich mee, maar nu zijn we klaar om verdere stappen te zetten. Daarom willen we u met deze nieuwsbrief graag verder informeren over de uitgangspunten van de Wzd.

Wat betekent dit voor u, als bewoner, en uw naasten? De Wzd regelt de rechten van bewoners met dementie of een gelijkgestelde aandoening (het syndroom van Korsakov, de ziekte van Huntington en niet-aangeboren hersenletsel) bij eventuele meningsverschillen rond de zorg die aan wordt verleend. Bent u het om welke reden dan ook niet eens met bepaalde onderdelen van die zorg, dan schrijft de Wzd zeer zorgvuldige procedures voor. Het principe van de wet is: *nee, tenzij*. Dat wil zeggen dat *onvrijwillige zorg* alleen is toegestaan als er geen alternatief is en als het niet verlenen van zorg ernstig in uw nadeel kan uitvallen. Dit principe sluit goed aan op onze inzet voor goede, *persoonsgerichte* zorg.

In deze nieuwsbrief vertelt Jan van der Hammen, onafhankelijk specialist in de ouderenzorg, meer over de Wzd. Hij adviseert en traint onze medewerkers regelmatig rond de uitvoering van persoonsgerichte zorg én de nieuwe wetgeving. Ook maakt u kennis met André Maaskant. Hij vertelt meer over de belangrijke rol van de *cliëntvertrouwens-*

persoon, een nieuwe functie waar de Wzd sinds begin 2020 in voorziet. André Maaskant en zijn collega's bieden bewoners en familie ondersteuning bij vraagstukken rond onvrijwillige zorg.

Ook bij ons doen die vraagstukken zich voor. Immers, het maken van keuzes in de zorg is niet altijd even vanzelfsprekend. Maar het welzijn en de rechten van bewoners staan altijd op de eerste plaats. Daar handelden we al naar. De Wzd formaliseert die rechten en reikt goede handvatten aan voor het zetten van de juiste, zorgvuldige stappen naar een goede oplossing.

Heeft u vragen over de zorg die we verlenen of over de nieuwe wetgeving, aarzel dan niet om contact met ons op te nemen.

Miranda Schouten | Directeur WelThuis
Gert-Jan Speksnijder | Directeur Goudenhart

Jan van der Hammen

“Wet zorg en dwang geeft bewoners meer autonomie”

Jan van der Hammen, onafhankelijk ouderenzorgdeskundige, adviseur en trainer, verdiepte zich in de Wet zorg en dwang. Hij komt bij veel zorginstellingen over de vloer en springt altijd in de bres voor kwetsbare mensen die van zorg afhankelijk zijn. Daarom is hij positief over de nieuwe wetgeving. “De Wzd is duidelijk over de rechten en procedures rond onvrijwillige zorg en geeft bewoners meer autonomie.”

Wat is het basisprincipe?

“De Wzd zegt: nee, tenzij. Onvrijwillige zorg is gebonden aan strenge voorwaarden. Deskundigen moeten onderzoeken of er een alternatief is en of een bewoner ernstig nadeel ondervindt als bepaalde zorg niet wordt geleverd. Dat nadeel hoeft niet per se medisch te zijn. De wet spreekt ook van verwaarlozing of maatschappelijke teloorgang.”

“Stel dat een bewoner zich sterk verzet tegen wassen en verschonen. Als dat enige tijd aanhoudt, is het persoonlijke nadeel groot. Dan is er sprake van verwaarlozing en raakt een bewoner geïsoleerd. Dat wil niemand. Onvrijwillige zorg kan dan de enige oplossing zijn. Maar daar moet altijd een zorgvuldige, wetmatige procedure aan vooraf gaan.”

Wat is die procedure?

“De Wzd schrijft een stappenplan voor. Dat wordt ingezet door de *zorgverantwoordelijke*, een deskundige die door de instelling is aangewezen en die voldoet aan de wettelijke criteria. De zorgverantwoordelijke zet de maatregel in het zorgplan, verbindt er een einddatum aan, betreft een team van deskundigen bij de besluitvorming en zorgt voor toetsingsmomenten. De ‘dwang’ mag nooit langer duren dan strikt noodzakelijk is.”

“Belangrijk om te weten: onvrijwillige zorg is alleen toegestaan als de maatregel in het

zorgplan geregistreerd is. Alleen in nood-situaties mag daarvan af worden geweken.”

Welke rol is er voor naasten en familieleden?

“De wet regelt de rechten van bewoners. In principe heeft de bewoner het laatste woord. Bij gevorderde dementie kunnen bewoners vaak niet goed aangeven wat ze wel of niet willen. We spreken dan van ‘wilsonbekwaamheid ter zake’. Een arts moet dat vaststellen. Vervolgens kan een naaste of familielid de bewoner vertegenwoordigen.”

“Heel belangrijk: in de zorg werken we altijd met een *eerste contactpersoon*. Voor verwanten is het essentieel om goed en officieel aan te geven wie dat is. Daarmee voorkom je vervelende misverstanden.”

Wat is het voordeel van de nieuwe wetgeving?

“De Wzd geeft bewoners meer autonomie. Dat sluit aan op onze moderne visie op goede, persoonsgerichte zorg. De wet gaat daar ver in. Verzet van een bewoner overruled de visie van de zorgverlener en leidt onherroepelijk tot de inzet van het stappenplan. Een ander voordeel is dat iedereen in de zorg zich nog bewuster wordt van de noodzaak om hier heel zorgvuldig mee om te gaan.”

“Dat gebeurt trouwens al, overal. Geen enkele serieuze zorgverlener is uit op het opzettelijk leveren van onvrijwillige zorg. Dat neemt niet weg dat dingen fout kunnen gaan en dat er dilemma’s en twijfelgevallen bestaan.”

Welke weg kunnen bewoners of naasten bij meningsverschillen bewandelen?

“De beste oplossingen komen tot stand door de dialoog. Ga altijd in gesprek met je contactpersoon of de zorgverantwoordelijke. Vraag om inzage in het zorgplan. Niemand is erbij gebaat als je recht tegenover elkaar komt te staan.”

“Blijft het verschil van mening bestaan, dan zijn er twee wegen. Je kunt contact opnemen met

de klachtenfunctionaris voor onafhankelijke bemiddeling. Dat was al eerder bij wet geregeld. Met de Wzd kunnen bewoners en verwanten ook contact opnemen met de *cliënt-vertrouwenspersoon*. Die bemiddelt niet, maar biedt onvoorwaardelijke en deskundige ondersteuning bij de weg die je wilt bewandelen.”

“Mijn advies is: laat meningsverschillen of conflicten niet sudderen. Spreek de juiste mensen aan en maak gebruik van het recht om je door de cliëntvertrouwenspersoon bij te laten staan.”

Over Jan van der Hammen

Jan van der Hammen is sinds 1980 actief betrokken bij de ouderenzorg. Hij begon op de werkvloer, als psychiatisch verpleegkundige en was lange tijd manager van een verpleeghuis. Op dit moment adviseert hij zorginstellingen over ‘goede zorg op het juiste moment’ en geeft hij trainingen aan zorgmedewerkers. Jan van der Hammen schreef *De dementie van Jet en Harrie* en ontving daarvoor de Oorkonde van Alzheimer Nederland. *Bij mij doet ze dat nooit* is zijn tweede boek over dementie.

Cliëntvertrouwenspersoon André Maaskant

‘Bij twijfel over de wenselijkheid en vrijwilligheid van zorg geef ik bewoners een stem’

Met de Wet zorg en dwang deed in januari 2020 de *cliëntvertrouwenspersoon* zijn intrede in de ouderenzorg. Voor bewoners en familieleden van de meeste WelThuis-locaties is dat André Maaskant. Hij omschrijft zijn positie als ‘partijdig met de cliënt’. Aan die partijdigheid valt nooit te tornen. “Wij staan voor de rechten van bewoners en geven bewoners een stem.”

De Wet zorg en dwang vervangt de Wet Bopz (Bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen). Hij is bedoeld om de rechten van kwetsbare mensen te beschermen. In het bijzonder mensen met een verstandelijke handicap of dementie. Het principe is helder. ‘Nee, tenzij’.

Met andere woorden: we verlenen alleen onvrijwillige zorg, als het niet anders kan. Aan gedwongen zorg moet een zorgvuldig afwegings- en besluitvormingsproces voorafgaan. Hierin kunt u zich laten bijstaan door André Maaskant of een van zijn collega’s. Bij WelThuis respecteren en stimuleren we dit. Immers, we zeggen tegen onze bewoners: *U doet ertoe*. Toegang tot de cliëntvertrouwenspersoon sluit goed aan op de principes van persoonsgerichte zorg die leidend zijn in ons handelen. Daarom vroegen we André Maaskant iets meer over zijn werk te vertellen.

Welke positie heb je als cliëntvertrouwenspersoon?

“Ik ben niet verbonden aan WelThuis, maar werk voor een onafhankelijke organisatie, de stichting Zorgstem. Mijn positie is bij wet geregeld. Ik ben onder alle omstandigheden ‘partijdig voor de cliënt’. Aan die partijdigheid valt nooit te tornen. Ik bied bewoners en hun naasten onvoorwaardelijke ondersteuning bij twijfels over of verzet tegen geleverde zorg.”

Waaruit bestaat die ondersteuning?

“Zie mij als een raadsman. Ik breng de situatie in kaart, biedt inzicht in de persoonlijke gevolgen van het verzet, denk bijvoorbeeld aan de gezondheidsconsequenties, hulp bij moeilijke gesprekken, en schrijf eventueel brieven. Ook verwijst ik door en leg ik contacten, bijvoorbeeld met de klachtenfunctionaris. Die kan bemiddelen bij een conflict. Dat doe ik uitdrukkelijk niet, bemiddelen. Ik geef bewoners een stem, wat ik er zelf ook van vind.”

Wat gebeurt er als een bewoner niet goed voor zichzelf kan opkomen?

“Dan hebben we het over ‘niet wilsbekwaam ter zake’. Ook dan – of liever gezegd *juist dan* – is grote zorgvuldigheid vereist. Instellingen zijn verplicht het bij wet vastgelegde stappenplan te volgen. Een familielid of naaste kan de bewoner in dit geval vertegenwoordigen en een beroep doen op mijn ondersteuning als cliëntvertrouwenspersoon.”

Welke situaties kunnen zorgen voor meningsverschillen?

“Denk aan medicijngebruik of wel of niet alleen naar buiten mogen. Ook is mijn hulp ingeroepen rond het wel of niet vaccineren tegen corona en bij een interne verhuizing die werd ervaren als onwenselijk en gedwongen. Mijn oordeel doet er dan niet toe. Ik zorg dat bewoners gehoord worden en hun rechten gerespecteerd. Ik bied onvoorwaardelijke ondersteuning op de weg naar een oplossing.”

Wat adviseer je bewoners en familieleden?

“Wacht bij twijfels of meningsverschillen niet af, maar roep ondersteuning in. Bij de klachtenfunctionaris, die onafhankelijk bemiddelt, of bij mij of mijn collega's. De lijnen zijn kort. Wij treden op als partijdige raadsman. Besef dat zorgkundigen en artsen nooit voor hun plezier kiezen voor onvrijwillige zorg. Maar besef ook dat de wet er is om de rechten van bewoners te beschermen. Door tijdig de juiste weg te bewandelen, kom je niet lijnrecht

tegenover elkaar te staan. Er is altijd een uitweg. Ik help bij het vinden van die uitweg.”

Dus?

“Ik ben er voor de bewoners en hun naasten. Er zijn geen drempels. Een telefoontje of mail is genoeg om een afspraak te maken. Dat kan bij WelThuis, maar ook in een neutrale omgeving. Ik heb geheimhoudingsplicht en ben met toestemming van de bewoner bevoegd om dossiers in te zien. Ik ga niet op de stoel van de arts of zorgkundige zitten, maar help bij het uitstippelen van de route naar een oplossing waar de bewoner mee geholpen is.”

De cliëntvertrouwenspersoon is er voor u

Voor alle WelThuis-locaties is een cliëntvertrouwenspersoon beschikbaar. Wie dat is, hangt af van de regio. André Maaskant is de aangewezen persoon voor bewoners in Zoetermeer, Gouda, Haastrecht, Stolwijk, Schoonhoven en Bergambacht. U kunt hem bellen of mailen.

André Maaskant

06 - 40 17 72 11

a.maaskant@zorgstem.nl

Woont u in Woerden of Winschoten? Dan kunt u contact opnemen met:

Mariska Grootveld

06 - 36 39 38 42

m.grootveld@zorgstemvertrouwenspersonen.nl

Woont u in Rotterdam of Capelle aan den IJssel?

Janina Langbroek

06 - 21 69 89 03

j.langbroek@hetlsr.nl

Uw contactvertrouwenspersoon is niet verbonden aan WelThuis. Ze zijn aangesloten bij de stichting Zorgstem. Voor een afspraak met een van de vertrouwenspersonen kunt u de stichting bereiken via 088 - 678 1000 of info@zorgstemvertrouwenspersonen.nl.